

СЕКЦІЯ 3 ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

УДК 658.003.1:65.28

Бурляй А.П.
*доцент кафедри економіки
Уманського національного університету садівництва*

Бурляй О.Л.
*професор кафедри підприємництва, торгівлі
та біржової діяльності
Уманського національного університету садівництва*

ІНСТИТУЦІЙНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ ЕКОЛОГІЧНОГО СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА

АНОТАЦІЯ

Екологізація сільськогосподарського виробництва в сучасному світі стала однією з нагальних проблем розвитку суспільства поряд із проблемою продовольчої безпеки. Здається, що ці дві проблеми є взаємовиключаючими, проте людська діяльність та її умови життя вимагають екологічного відношення як до навколишнього природного середовища і до процесу виробництва сільськогосподарської продукції, так і до безпечності та якості вироблених продуктів харчування. Для вирішення екологічних проблем та розвитку екологізації сільськогосподарського виробництва в Україні у статті проаналізовано та систематизовано інституційні аспекти екологізації сільського господарства.

Ключові слова: сільське господарство, екологізація, інституції, інституційне забезпечення.

АННОТАЦИЯ

Экологизация сельскохозяйственного производства в современном мире стала одной из насущных проблем развития общества наряду с проблемой продовольственной безопасности. Кажется, что эти две проблемы являются взаимоисключающими, однако человеческая деятельность и их условия жизни требуют экологического отношения как к окружающей природной среде и к процессу производства сельскохозяйственной продукции, так и к безопасности и качеству производимых продуктов питания. Для решения экологических проблем и развития экологизации сельскохозяйственного производства в Украине в статье проанализированы и систематизированы институциональные аспекты экологизации сельского хозяйства.

Ключевые слова: сельское хозяйство, экологизация, институты, институциональное обеспечение.

ANNOTATION

Ecologization of agricultural production in the modern world has become one of the pressing problems of society's development, along with the problem of food security. It seems that these two problems are mutually exclusive, but human activity and their living conditions require an ecological relationship both to the environment and to the process of production of agricultural products, as well as to the safety and quality of food products. In order to solve ecological problems and develop ecologization of agricultural production in Ukraine in the article the institutional aspects of agricultural ecologization are analyzed and systematized.

Key words: agriculture, ecologization, institutions, institutional support.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливиринауковими чи практичними завданнями. Впродовж усієї історії економічної думки і практики господарювання виробнича діяльність людини суттєво відрізня-

лася і досі відрізняється від законів природи. Прагнучи задовольняти свої необмежені потреби в умовах обмеженості природних ресурсів і природного життєвого доквілля, людина, створивши собі внаслідок технічного прогресу ілюзію незалежності від природи і водночас залишаючись частиною природи, забула, що першоосновою і першоджерелом існування життя є саме природа. Ігнорування цього постулату є одним із істотних недоліків економічної теорії та господарської виробничої діяльності. Адже не слід забувати, що серед найважливіших аспектів стратегії сталого розвитку є наповнення світової (у т. ч. національної) економіки новим змістом – екологічним.

Існує два аспекти, чому людство нині повертає увагу до екологічного сільськогосподарського виробництва. По-перше, це питання навколишнього середовища у цілому, що стоїть як сільського господарства, так і проблем якості харчових продуктів. Актуальність екологізації сільськогосподарського виробництва зумовлена різким погіршенням екологічного стану природних ресурсів, пов'язаних із сільськогосподарським виробництвом, зниженням родючості ґрунтів та якістю сільськогосподарської продукції, збільшенням комплексного екологічно руйнівного впливу на довкілля. Екологічні харчові продукти позитивно впливають на навколишнє середовище та здоров'я людини. По-друге, як показує міжнародний досвід, екологічне сільське господарство є економічно вигідним напрямом діяльності з більш високим рівнем прибутку, ніж за традиційного виробництва.

Саме тому проблема екологізації сільськогосподарського виробництва та його інституційного забезпечення в Україні є надзвичайно важливою.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спираються автори. Проблеми екологізації сільського господарства в сучасних умовах є надзвичайно актуальними. Так, різні аспекти

цієї важливої проблеми досліджено в працях багатьох українських та зарубіжних учених, зокрема: О.В. Бігдан [1], А.В. Вдовиченко [2], О.Т. Дудар [3], О.Л. Попової [4], О.В. Хомаківської [5], Л.А. Хромушиної [6], Н.Е. Daly [7], G. Clark [8], C. Lamine [9], M. Schut, L. Klerkx [10] та ін.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття. Незважаючи на значну увагу до проблем екологізації цивілізаційного розвитку, екологізації ринку та екологізації сільськогосподарського виробництва, необхідно констатувати, що сьогодні ці дослідження досить часто є достатньо загальними, мають фрагментарний характер і деколи містять суперечливі положення. Необхідність багатоплановості й комплексності наукових досліджень потребує різноманітних розробок усіх складників екологізації сільськогосподарського виробництва, формування еколого-економічної політики держави, виявлення чинників, які сприяють формуванню екологобезпечної ринкової економіки. Тому актуальною є проблема вивчення інституційного забезпечення екологізації сільськогосподарського виробництва та раціонального природокористування в галузі.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою дослідження є обґрунтування теоретичних засад та розроблення науково-практичних рекомендацій щодо поліпшення інституційного забезпечення екологізації сільськогосподарського виробництва.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Розвиток людства в минулому столітті був орієнтований на швидке зростання економіки, що призвело до безпрецедентного за масштабами шкідливого впливу на біосферу. Виникли протиріччя між потребами світового співтовариства, що все зростали, й обмеженими можливостями біосфери щодо їх задоволення.

Перспективи розвитку цивілізації в умовах погіршення стану природного середовища і неконтрольованого зростання чисельності населення були у центрі уваги Стокгольмської конференції з довкілля в 1972 р. У 1987 р. Комісія ООН із довкілля і розвитку під керівництвом Г. Брунтланд у доповіді «Наше спільне майбутнє» сформулювала глобальну проблему пошуку нової моделі суспільного розвитку. Саме із цього часу в наукових публікаціях почав широко вживатися англomовний термін *sustainable development*, під яким стали розуміти модель розвитку, за якої досягається задоволення життєвих потреб нинішнього покоління людей без зменшення такої можливості для майбутніх поколінь.

На конференції з довкілля і розвитку, яка відбулася під егідою ООН у 1992 р. в Ріо-де-Жанейро, була прийнята стратегія переходу сучасного суспільства до сталого розвитку. Головний документ конференції «Порядок денний

на ХХІ століття» є програмою дій для забезпечення цивілізаційного розвитку, що характеризується стійкістю із соціального, екологічного й економічного поглядів. У ньому увага акцентується на тому, що природне середовище і соціально-екологічний розвиток не можна розглядати як дві закриті системи: з одного боку, проблеми якості навколишнього середовища і забезпечення ефективності функціонування економічної системи; з іншого – забезпечення соціальної справедливості, що повинно вирішуватися в комплексі.

Фундаментальні основи концепції сталого розвитку пов'язані з діяльністю видатних українських учених С. Подолинського і В. Вернадського, які розглядають економічну діяльність під кутом закономірностей функціонування природничо-соціальних процесів. Їхні ідеї знайшли подальший розвиток у працях українських і зарубіжних учених щодо проблем сталого еколого-економічного розвитку, екологізації виробництва та ринку [11; 12].

Особливої гостроти проблеми екологізації сільськогосподарського виробництва набувають в Україні, оскільки через високий рівень концентрації виробництва та сільського господарства, внаслідок використання природних ресурсів протягом десятиліть країна перетворилася на одну з найнебезпечніших в екологічному відношенні країн. Нинішня ситуація в Україні характеризується як глибока еколого-економічна криза, котра зумовлена закономірностями функціонування адміністративно-командної економіки колишнього СРСР. Нарощування продуктивних сил здійснювалося практично без урахування екологічних наслідків, панував споживацький підхід до розміщення нових виробництв. Були допущені серйозні помилки в організації комплексного використання природних ресурсів, недостатня увага приділялася управлінню охороною природи та контролю якості природного середовища.

Для сільського господарства України притаманні такі екологічні проблеми, як нераціональне використання земель, надмірна розораність сільськогосподарських угідь, недотримання вимог із контурно-меліоративної організації території, порушення правил ведення сівозмін, погіршення агрофізичних та агрохімічних властивостей. Інтенсивні технології на базі хімізації, недотримання науково обґрунтованих принципів землекористування призвели до порушення екологічної рівноваги в агроєко-системах, погіршення якості та екологічності сільськогосподарської продукції, забруднення її пестицидами, радіонуклідами, важкими металами й іншими небезпечними речовинами. Використання окремих засобів захисту рослин та мінеральних добрив із грубим порушенням співвідношення поживних речовин досить часто є причиною забруднення ґрунтових вод і відкритих водойм токсичними хімічними сполуками. У процесах міграції ґрунтовим профілем,

підґрунтовими та поверхневими водами вони поширюються на великі відстані; накопичуються у ґрунті в обсягах, що значно перевищують гранично допустимі концентрації; спричиняють загибель багатьох живих ґрунтових організмів; накопичуються у продукції рослинництва, через корми потрапляють до організму тварин; надходять трофічними ланцюгами в організм людини, викликаючи різні захворювання. Тому на сучасному етапі розвитку сільського господарства надзвичайно важливими є вивчення та вдосконалення інституційного забезпечення його екологізації.

Необхідно сформувані нові інституційні підходи до забезпечення екологобезпечного виробництва і широкого використання ринкових стимулів природоохоронної діяльності сільськогосподарських підприємств, які б діяли незалежно від їх форми власності та підпорядкованості. Для реалізації природоохоронної стратегії сільськогосподарського виробництва необхідно реформувати систему господарських мотивацій, змінити всю систему прийняття господарських рішень на рівні підприємства, системи управління соціально-економічним розвитком регіону та країни, органічним складником якого є інституціональний механізм екологічної безпеки. Формування інституціонального механізму (як сукупності методів і засобів впливу на процеси) екологобезпечного виробництва має здійснюватися за допомогою ефективного поєднання фінансово-економічного забезпечення (економічних методів і фінансових важелів) із методичним, нормативно-правовим та інформаційним забезпеченням [13].

Проаналізувавши вітчизняну та зарубіжну літературу, можна виділити три основні типи інституційного забезпечення екологізації.

Перший тип – компенсуючий (м'який, пасивний) механізм, ліберальний в екологічному відношенні. Він містить досить поблажливі обмежувальні екологічні норми для галузей та секторів економіки, що не перешкоджають їхньому розвитку. Цей тип спрямований, головним чином, на компенсацію негативних екологічних наслідків і має незначний вплив на темпи й масштаби економічного зростання. Саме такий тип забезпечення екологізації притаманний техногенному розвитку. Він спрямований, головним чином, на боротьбу з негативними екологічними наслідками суспільного виробництва, а не з причинами виникнення екологічних деформацій.

Другий тип – стимулюючий розвиток екологобалансованих і природоохоронних виробництв і видів діяльності. Провідне місце у функціонуванні такого механізму екологізації відіграють ринкові інструменти. Він сприяє збільшенню обсягів виробництва шляхом розроблення і запровадження нових технологій, забезпечує охорону та раціональне використання природних ресурсів. Прикладом такого інституційного забезпечення може слугувати

формування сприятливого економічного середовища для розвитку органічного сільського господарства.

Третій тип інституційного забезпечення можна охарактеризувати як жорсткий. Він ґрунтується на використанні адміністративних і ринкових інструментів. Відбувається поєднання жорсткої правової, податкової, кредитної політики з одночасним запровадженням екологічних санкцій та відповідальності. У результаті відбувається призупинення природомісткого, ресурсовитратного господарювання та налагоджується раціональне, енергоощадне використання природних ресурсів.

На практиці ці механізми у чистому вигляді не існують. Як правило, відбувається їх синтез. Важливу роль при цьому відіграють конкретні технології, види діяльності, територіальне та зональне розміщення підприємств. Зокрема, для нашої країни в найближчій перспективі ефективним було б поєднання стимулюючого та жорсткого механізмів. Наприклад, стимулювання розвитку органічного сільського господарства в поєднанні з економічними інструментами, що властиві жорсткому механізму екологізації через уповільнення техногенного розвитку сільського господарства (мінімізація використання пестицидів, важкої техніки, скорочення оброблюваних площ і т. д.) сприятиме поліпшенню екологічної ситуації та послабленню деструктивного впливу антропогенної діяльності на довкілля.

Враховуючи все вищезазначене, можна зробити висновок щодо необхідності створення такого інтегрального економічного механізму екологізації, за допомогою якого можна було б захистити довкілля та забезпечити економічне зростання. Практика розвинених країн світу показує, що ринкові механізми є цілком дієздатними для досягнення цілей сталого розвитку.

Екологізація в сільському господарстві залежить від його інституційного забезпечення, насамперед законодавчого (табл. 1).

Проте, на думку вчених, для їх повноцінного функціонування необхідно прийняти ще близько 60 регламентів та директив, які стосуються:

- політики якості, органічного землеробства;
- генетично модифікованих сільськогосподарських культур;
- біорізноманіття;
- ринкових стандартів для рослин, насіння, фруктів і овочів, для видів тварин та продуктів тваринництва.

Сьогодні прийнято лише частину необхідних законів, наприклад у природоохоронній сфері всього два і розроблено проекти шести законів України [14].

Потрібно відзначити важливість підписання Угоди про асоціацію між Україною та країнами ЄС щодо екологічного ведення сільськогосподарського виробництва та виконання всіх належних норм і дотримання відповідних стандартів [15]. Дана Угода передбачає розви-

Таблиця 1

**Основні законодавчі акти щодо забезпечення
охорони навколишнього природного середовища в Україні**

№	Законодавчий акт	Рік прийняття
1	Закон України «Про стратегічну екологічну оцінку» від 20.03.2018 № 2354-VIII	2018
2	Закон України «Про оцінку впливу на довкілля»	2017
3	Закон України «Про побічні продукти тваринного походження, не призначені для споживання людиною»	2015
4	Закон «Про виробництво та обіг органічної сільськогосподарської продукції та сировини»	2014
5	Закон України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року» № 2818-VI від 21.12. 2010	2010
6	Закон України «Про екологічну мережу України» № 1864-IV від 24.06.2004	2004
7	Закон України «Про ратифікацію Кіотського протоколу до Рамкової Конвенції Організації Об'єднаних Націй про зміну клімату» № 1430-IV від 4.02.2004	2004
8	Земельний кодекс України	2001
9	Водний кодекс України	1995
10	Закон України «Про охорону навколишнього середовища»	1991

ток співробітництва з питань охорони навколишнього середовища та поліпшення якості природних ресурсів, заохочення сучасного і сталого сільськогосподарського виробництва з урахуванням необхідності захисту навколишнього середовища і тварин, зокрема поширення застосування методів органічного виробництва та використання біотехнологій, упровадження кращих практик у цих сферах тощо.

Важливим етапом формування інституційного забезпечення сільського господарства у сфері екології стало прийняття Закону України «Про оцінку впливу на довкілля» (2017 р.) та Закону України «Про стратегічну екологічну оцінку» (2018 р.) [16; 17]. Метою вказаних законодавчих актів є встановлення правових та організаційних засад оцінки впливу на довкілля, спрямованої на запобігання шкоді довкіллю, забезпечення екологічної безпеки, охорони довкілля, раціонального використання і відтворення природних ресурсів, у процесі прийняття рішень про провадження господарської діяльності, яка може мати значний вплив на довкілля, з урахуванням державних, громадських та приватних інтересів, а також сприяння сталому розвитку шляхом забезпечення охорони довкілля, безпеки життєдіяльності населення та охорони його здоров'я, інтегрування екологічних вимог під час розроблення та затвердження документів державного планування. Ці закони поширюються на всі галузі народного господарства, у тому числі й на сільськогосподарське виробництво.

Головним виконавцем приведення аграрного законодавства України у відповідність до європейських вимог є Міністерство аграрної політики та продовольства України. Крім законодавства, в Україні необхідно проводити просвітницьку та консультаційну діяльність агровиробників, а також надавати належну фінансову допомогу для будівництва полігонів для зберігання органічних добрив, на впровадження ресурсозберігаючих технологій вирощування сільськогосподарських культур, на закупівлю

екологобезпечного обладнання, техніки тощо. Саме така практика здійснюється в країнах ЄС і сприяє екологізації агровиробництва [18].

Екологізація сільського господарства неможлива без упровадження альтернативних, ресурсоощадливих екологічних технологій виробництва сільськогосподарської продукції. Окремо важливо наголосити на розвитку органічного виробництва, яке стало досить поширеним у світі в останні роки. В Україні теж створюються можливості для розвитку органічного сільського господарства. Так, у 2014 р. набрав чинності Закон «Про виробництво та обіг органічної сільськогосподарської продукції та сировини», згідно з яким під час органічного виробництва виключається застосування хімічних добрив, пестицидів, генетично модифікованих організмів (ГМО), консервантів тощо, на всіх етапах виробництва (вирощування, переробки) застосовуються методи, принципи та правила, визначені цим Законом, для отримання натуральної (екологічно чистої) продукції, а також збереження та відновлення природних ресурсів.

Обов'язковою умовою здійснення діяльності з виробництва органічної продукції є проходження сертифікації і в процесі виробництва, і в процесі реалізації. Процес сертифікації органічного виробництва – це процедура, що дає змогу виробнику підтвердити відповідність методів, що запроваджуються у господарстві, вимогам органічних стандартів та отримати доступ на ринок органічної продукції за преміальною ціною. Свідченням проведеної сертифікації є відповідне маркування, що також є одним із засобів інституційного забезпечення екологічного виробництва.

Висновки з цього дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Екологізація сільського господарства є вагомим чинником сталого розвитку України. Її здійснення вимагає відповідного інституційного забезпечення, яке сьогодні знаходиться на стадії формування. Серед інституційного забезпечення слід виокремити законодавчі засади ведення

екологічного сільськогосподарського виробництва та їх узгодженість із законодавством інших країн.

Особливе місце в екологізації сільського господарства належить розвитку екологічних систем господарювання, у т. ч. і розвитку органічного виробництва.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

- Бігдан О.В., Ходаківська О.В. Теоретико-методологічні основи економічного механізму екологізації аграрного виробництва. URL: <http://www.sworld.com.ua/simpoz2/23.pdf>, 2013.
- Вдовиченко А.В. Перспективні напрями державної підтримки органічного сільського господарства в Україні. Агросвіт. 2016. № 17. С. 44–49.
- Дудар О.Т. Органічне агровиробництво у системі еколого-спрямованого розвитку сільського господарства. Інноваційна економіка. 2009. № 4. С. 26–30.
- Попова, О.Л. Нові пріоритети Спільної аграрної політики ЄС на 2014–2020 роки: стратегічні орієнтири для розвитку агросфери України. Економіка АПК. 2013. № 12. С. 89–96.
- Ходаківська О.В. Екологізація аграрного виробництва: монографія. К.: ННЦ ІАЕ, 2015.
- Хромушина Л.А. Екологізація сільського господарства як основа еколого-економічної безпеки. Вісник СНАУ. Серія «Фінанси та кредит». 2008. № 1. С. 278–283.
- Daly H.E. *Beyond Growth: The Economics of Sustainable Development*. Boston, MA: Beacon Press, 1996.
- Clark G. Evolution of the global sustainable consumption and production policy and the United Nations Environment Programme's (UNEP) supporting activities. *Journal of Cleaner Production*. 2007. № 15(6). P. 492–498.
- Lamine C., Dawson J. The agroecology of food systems: Reconnecting agriculture, food, and the environment. *Agroecology and Sustainable Food Systems*. 2018. № 42(6). P. 629–636.
- Schut M., Klerkx L., Sartas M. та ін. Innovation platforms: experiences with their institutional embedding in agricultural research for development. *Experimental Agriculture*. 2016. № 52(4). P. 537–561.
- Подолінський С.А. Вибрані твори. Праця людини і її відношення до розподілу енергії; упоряд. Л.Я. Корнійчук. К.: КНЕУ, 2000.
- Вернадський В.І. Биосфера. Биосфера и ноосфера. М.: Айрис-Пресс, 2004. С. 32–101.
- Хорішко І.В. Формування інституційного механізму екологобезпечного агровиробництва. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Економічні науки». 2015. С. 59–63.
- Екологічні новації Спільної аграрної політики ЄС: імплементація в Україні: науково-аналітична зап. від 10.08.2016 р. № 135-13/440; Ін-т екон. та прогнозув. НАНУ. К., 2016. 37 с.
- Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. URL: http://www.kmu.gov.ua/kmu/docs/EA/00_Ukraine-EU_Association_Agreement_%28body%29.pdf.
- Закон України «Про оцінку впливу на довкілля». Відомості Верховної Ради. 2017. № 29. Ст. 315. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2059-19>.
- Закон України «Про стратегічну екологічну оцінку» від 20.03.2018 № 2354-VIII. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2354-19>.

- Лемешенко Н.М. Аналіз екологічного стану сільськогосподарських підприємств Черкаської області. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. 2018. Вип. 31. С. 68–76.

REFERENCES:

- Bihdan O.V., Khodakivska O. V. (2013). Theoretical and methodological foundations of the economic mechanism of environmentalization of agrarian production. URL: <http://www.sworld.com.ua/simpoz2/23.pdf>, 2013.
- Vdovychenko A.V. (2016) Perspective directions of state support of organic agriculture in Ukraine. *Ahrosvit* 17: 44-49.
- Dudar O.T. (2009) Organic agricultural production in the system of ecologically-oriented development of agriculture. *Innovatsiina ekonomika*, (4), 26-30.
- Popova O. L. (2013) New priorities of the EU Common Agricultural Policy for 2014-2020: strategic benchmarks for the development of the agrosphere of Ukraine. *Ekonomika APK*, (12), 2013, 89-96.
- Khodakivska O. V. (2015). *Ecologization of agrarian production: a monograph*. K.: NNTs IAE.
- Khromushyna L. A. (2008). *Ecologization of agriculture as the basis of ecological and economic security*. *Visnyk SNAU. Seriiia «Finansy ta kredyt»*, (1), 278-283.
- Daly, H.E. 1996. *Beyond Growth: The Economics of Sustainable Development*. Boston, MA: Beacon Press.
- Clark, G. 2007. Evolution of the global sustainable consumption and production policy and the United Nations Environment Programme's (UNEP) supporting activities. *Journal of Cleaner Production*, 15(6): 492–498.
- Lamine, C., & Dawson, J. (2018). The agroecology of food systems: Reconnecting agriculture, food, and the environment. *Agroecology and Sustainable Food Systems*, 42(6), 629-636.
- Schut, M., Klerkx, L., Sartas, M., Lamers, D., Mc Campbell, M., Ogbonna, I., ... & Leeuwis, C. (2016). Innovation platforms: experiences with their institutional embedding in agricultural research for development. *Experimental Agriculture*, 52(4), 537-561.
- Podolynskiy, S. A. (2000) *Selected Works*. K.: KNEU.
- Vernadskiy, V. I.(2004) *Biosphere and noosphere.*– M.:«Airys-Press: 32-101.
- Khorishko I.V. (2015) Formation of institutional mechanism for ecologically safe agricultural production. *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu. Seriiia «Ekonomichni nauky»*: 59-63.
- Environmental innovations of the Common Agricultural Policy of the EU: implementation in Ukraine: scientific and analytical / 10.08.2016. № 135-13/440/ Ін-т екон. та прогнозув. НАНУ. – К., 2016. – 37р.
- Association Agreement between Ukraine, on the one hand, and the European Union, the European Atomic Energy Community and their Member States, on the other hand (2015) URL: http://www.kmu.gov.ua/kmu/docs/EA/00_Ukraine-EU_Association_Agreement_%28body%29.pdf.
- Law of Ukraine "On Environmental Impact Assessment". 2017, № 29, 315. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2059-19>.
- Law of Ukraine "On Strategic Environmental Assessment" 20.03.2018 № 2354-VIII. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2354-19>.
- Lemeshchenko N.M. (2018). Analysis of ecological condition of agricultural enterprises of Cherkassy region. *Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. V. 31. P. 68–76*.

Burliai A.P.
*Senior Lecturer at Department of Economics,
Uman National University of Horticulture*

Burliai O.L.
*Professor at Department of Entrepreneurship,
Trade and Exchange Activities,
Uman National University of Horticulture*

INSTITUTIONAL BASES FOR THE DEVELOPMENT OF ECOLOGICAL AGRICULTURE

Ecologization of agricultural production in the modern world has become one of the pressing problems of society's development, along with the problem of food security. It seems that these two problems are mutually exclusive. However, human activity and their living conditions require an ecological approach to both – the environment and the process of production of agricultural products, as well as the safety and quality of food products. In order to solve ecological problems and develop ecologization of agricultural production in Ukraine, the institutional aspects of agricultural ecologization are analysed and systematized in the article.

For agriculture in Ukraine, such environmental problems as inappropriate use of land, excessive cultivation of agricultural land, non-compliance with the requirements of the contour-land reclamation organization of the territory, violation of the rules of crop rotation, deterioration of agro-physical and agrochemical properties are inherent. Intensive technologies based on chemistry, non-compliance with scientifically grounded principles of land use have led to a violation of the ecological balance in agroecosystems, the deterioration of the quality and environmental friendliness of agricultural products, pollution by pesticides, radionuclides, heavy metals, and other hazardous substances.

It is necessary to form new institutional approaches in the direction of providing environmentally safe production and widespread use of market incentives for environmental activities of agricultural enterprises, which would operate independently of their ownership and subordination. The formation of an institutional mechanism (as a combination of methods and means of influencing processes) of environmentally safe production should be carried out by means of an effective combination of financial and economic support (economic methods and financial levers) with methodological, regulatory, and information support.

Among the institutional support, it is necessary to distinguish the legislative principles of environmental agricultural production and their coherence with the legislation of other countries.

A special place in ecologization of agriculture belongs to the development of ecological systems of management, including also the development of organic production.